

Zapise na marginama su unijele u rukopis razne osobe, ali ne prije XIII v. Po zapisima naveden je i historijat rukopisa.

Na kraju uvoda navedeni su *Principy vosproizvedenija teksta* (str. 37—38). *Tekst* (str. 41—400) štampan je kritički vjerno: stranica na stranici, red na red, slovo za slovo. Upotrebljena je suvremena ćirilica s dodatkom slova iz crkvene ćirilice, riječi su odvojene, ligature su razvezane, nadredna slova iz crkvene unijeta u redak. Pajerok se donosi u obliku zarezeta. iskonska mekoća *n* i *l* izražena je pomoću ćirilskog *ѣ* koji je priljubljen hasti slova *н* i *л* s desne strane.

Pod crtom su note priređivača koje sadržavaju primjedbe paleografske i tekstološke naravi.

Na kraju je izdanje teksta popraćeno s 11 tabli na kojima se vide ruke koje su pisale rukopis.

Tekst je razgovjetan i tačno čitan i predstavlja sigurnu bazu za naučna istraživanja.

Nevenka Linarić

D. S. LIHAČEV, *Poetika drevnerusskoj literatury*, Akademija nauk SSSR, Institut ruskoj literatury (Puškinskij dom), Leningrad 1967., str. 372.

Poslije drugog svjetskog rata proučavanje književne povijesti i teorije obogaćeno je kapitalnim djelima, nakon kojih je naša spoznaja o literaturi, njenom razvoju i ulozi umnogome potpunija, cjelovitija, bogatija. Dovoljno je spomenuti zajedničko djelo Welleka i Worna *Teorija literature*, Shipleyev *Rječnik*, Auerbachovu *Mimesis*, Kurciusovu *Povijest latinske književnosti u evropskom srednjem vijeku* kao i djela iz kojih su niknule različite stilističke škole književnih interpretacija. Istina, neke su knjige spremene ili izašle pred rat ili u samom ratu, ali se njihova vrijednost i značenje pokazalo u godinama kad je svijet već zaboravio strahote uništavanja.

Novi pogled na literaturu, oslobođen isključivo filološkog i tradicionalnotekstološkog proučavanja gradiva ogleda se i u knjigama D. S. Lihačeva, prvenstveno u njegove dvije knjige: *Čovjek u književnosti stare Rusije* (Čelovek v literature drevnej Rusi, M—L, 1958) i u ovoj izašloj prošle godine: *Poetika staroruske literature*. Knjiga je namijenjena specijalistima, »literaturovjedima«. Zato će početnici u njoj uzalud tražiti objašnjenja općih pojmova poetike.

Za proučavanje staroruske, a jednako tako i stare južnoslavenske književnosti ova je knjiga od posebne važnosti. Poznata je činjenica da su slavenske književnosti u srednjem vijeku živjele i razvijale se pod istim ili sličnim kulturnohistorijskim i političkodruštvenim uvjetima — to se ogleda u njihovoj tematici, jeziku i shvaćanju svijeta, pa prema tome i u poetici. Ova knjiga, bazirana na staroruskim tekstovima, ovo saznanje još više potkrepljuje i daje zajedništvu slavenskih starih književnosti posebno vrijedna i dokumentirana svjedočanstva.

Ova je knjiga zapravo zbornik autorovih radova od kojih su neki već ranije objavljeni, ali su sada sistematski i smisleno povezani. U uvodu — *Granice staroruske književnosti* — autor, dosta kratko, govori o historijatu proučavanja staroruske književnosti. Ističe jedinstvenost staroruske, odnosno starije slavenske (crkvenoslavenske) literature, i to ruske, bugarske, srpske i rumunjske. Postojala je jedna čvrsta granica — granica pravoslavnog svijeta — ističe D. S. Lihačev, koja je povezivala ove slavenske (čak i neslavenske — npr. rumunjska literatura!) u zatvoren sistem literarnih predanja. D. S. Lihačev nije uzimao u obzir hrvatskoglagoljsku književnost, premda ona ima velik broj zajedničkih tekstova sa staroruskom, odnosno starom slavenskom literaturom. Nije naime postojala najjača granica međuliterarne povezanosti — jezik. Autor čak i kad govori o vezama sa zapadnim slavenskim književnostima, tj. poljskom i češkom — ne spominje hrvatsku srednjovjekovnu književnost, što je izvjestan nedostatak ove zaista vrijedne knjige, jer bi neke autorove teze unosenjem i vrednovanjem našeg materijala dobile još jednu svoju potvrdu.

Zajedništvo slavenskih literatura ocrtava se u zajedničkim tekstovima, bez obzira jesu li to prijevodi ili originalna djela, a još više u zajedničkom jeziku tih literatura, pa su tako npr. neki češki tekstovi postali zajednička svojina ruske (a također i hrvatske) literature, a slično je i s tekstovima iz moravskog razdoblja slavenske pismenosti. S druge strane utjecaj ruskoga pravoslavlja na pravoslavne slavenske narode nije prestajao ni u času tzv. evropeizacije ruske književnosti u XVIII st., jer se štampanim djelima podržava do u 20. st. (str. 10). Autor polemizira s izraženim mišljenjima o razjedinjenosti ruske literature kao i s tvrdnjama o nekom azijskom karakteru staroruske književnosti. Od svih starih evropskih literatura, a posebno južnoslavenskih, staroruska ima najmanje veze s Istokom. I tipična istočna djela evropskih srednjovjekovnih književnosti (kao *Stefanit i Ihnilat* i *Varlaam i Joasaf* npr.) stizala su u Rusiju sa Zapada. Govoreći o vremenskoj granici staroruske književnosti autor točno primjećuje da je potrebno utvrditi granicu (kriterij) po kojoj se književnosti razlikuju i dijele. Potrebno je utvrditi strukturu stare i nove književnosti. Osnovne strukturalne promjene (pojam autorstva, hijerarhija žanrova) vršile su se polako i postepeno, a osjećaj za vrijeme, tj. osjećaj samosaznavanja literature pojavio se s Puškinom.

Prvo poglavlje, *Poetika književnosti kao sistem cjeline* (str. 24—83) autor je podijelio, uostalom kao i cijelu knjigu, na pojedina manja tematski zaokružena potpoglavlja: u prvom govori o slikarstvu, budući da srednjovjekovnu literaturnu produkciju ne možemo, kao danas, promatrati izdvojeno iz cjelokupnog umjetničkog stvaranja u vremenu i prostoru. Slike fresaka (i minijatura) jednaki su sličijima literarnih djela, jedni djeluju na druge uzajamno. Ne samo to: pojedine ikone i minijature u velikom bogatstvu materijala mogu korisno poslužiti u datiranju nekih redakcija teksta, a mogu identificirati i nestale redakcije. Literatura je djelovala čak i na arhitekturu. Interesantno je autorovo mišljenje, koje se na nekoliko mjesta provlači, da je literatura sebe gledala u »ogledalu« likovnog izraza, kao što se danas ogleda u »ogledalu« kritike

ili povijesti književnosti. Promatranje i uzajamno prožimanje umjetnosti pomaže nam u otkrivanju zakonitosti koje bi nam ostale nepoznate kad bismo svaku napose proučavali (str. 32). Zanimljiva su autorova razmišljanja o stilu kao ostvarenju jezika u literaturi i o stilu kao određenom sistemu organizacije forme i sadržaja. Često se govori i o stilu epoha. Izvjesni stilovi zahvatili su sva područja ljudskog života kao npr. stil baroka. Takav je i romanski stil koji je na području cjelokupne Evrope zahvatio sva područja ljudske djelatnosti, i njemu je bilo sve podvrgnuto. Romanski je on utoliko što je karakterističan za oba Rima: Rim i Novi Rim, tj. Carigrad.

U drugom potpoglavlju autor raspravlja o kategoriji žanra kao o historijskoj kategoriji. Kao što nema vječnih žanrova, tako nema ni vječnih principa podjele žanrova. Autor posebno ističe važnost izučavanja žanrova kao sistema. Kad se budu ispitivali literarni žanrovi stare Rusije kao sistem koji djeluje uzajamno, bit će riješena mnoga literarnohistorijska i kulturna pitanja. Pitanja iz poetike teško se mogu rješavati bez poznavanja literarnih žanrova kao jedinstvenog sistema. Srednjovjekovna kršćanska estetika nije gledala na umjetnost kao na izvor estetskog uživanja, estetika je bila primijenjena. Srednjovjekovni pisac, u osnovi, drugačije gleda na žanrove: on piše kao predstavnik kolektiva, potpuno uronjen u čuvstva i mišljenje tog kolektiva. Prema tome djelo koje pisac piše ne ovisi toliko o njemu, koliko o literarnom žanru kome djelo pripada i o kolektivnoj svijesti kojoj pripada pisac. U tom se smislu i stil mijenja, jer je podešen žanru.

U svim poglavljima o staroruskoj književnosti, što je i razumljivo, autor se vraća ispitivanju zakonitosti u folkloru, s kojim ima stara književnost mnogo dodirnih točaka. Cijelo jedno potpoglavlje posvećeno je tom pitanju: odnos sistema literarnih žanrova i sistema žanrova folkloru. Uspoređivanjem jednog i drugog sistema došao je autor do zaključka da u staroj ruskoj književnosti nisu postojali neki žanrovi, npr. ljubavna pjesma, avanturistička novela, drama, jer je potreba za tim žanrom bila ispunjena žanrovima u folkloru. S tim u vezi treba revidirati mišljenje da je u Rusiju teatar prenesen sa Zapada. Ne. On je do 17. st. živio u folkloru i zadovoljavao je potrebu svih društvenih slojeva za takvim načinom izražavanja. U momentu jače feudalne diferencijacije jedan sloj ostao je nepovezan sa starim teatarskim iskustvom u folkloru i stvorio novi oblik — građanski teatar.

Jedno je potpoglavlje posvećeno pojavi literarnih pravaca. Akademsko proučavanje literature odbijalo je mogućnost postojanja pravaca u staroj literaturi. Međutim jasno je da tamo gdje postoji razvoj literature, potrebno je pretpostaviti da su postojale umjetničke metode, kao i mogućnost izbora određene metode. Autor polemizira s mišljenjem D. Čiževskoga koje je iznio u studiji o slavenskoj komparativnoj književnosti i u shemi o smjeni literarnih pravaca. Proučavajući sve slavenske književnosti kao cjelinu, D. Čiževski bazira svoju shemu na antitezi: klasicizam — romantizam. Osnovna pogreška ove sheme jest što zanemaruje napredak: po njoj su svi tipovi ravnopravni. Ta se »bedna shema« uopće ne može primijeniti na rusku književnost (str. 69). U Rusiji se

literarni pravci javljaju u času raslojavanja literature: na onu gospodskih feudalnih vrhova i literaturu demokratsku. To prestrukturiranje literature dogodilo se u 17. st.

Drugo poglavlje Lihačovljeve knjige je *Poetika literarnog uopćavanja*. U ovom opsežnom poglavlju (str. 84—157) pisac pretresa nekoliko pitanja stare literature. Prvo potpoglavlje je *Literarni etiket*. Zbog preciznog i finog društvenog razlikovanja, u privatnom, socijalnom i političkom životu, etiketiranje kao pojava nametnula se i u literaturi, pa su tako literarni kanoni najtipičnija srednjovjekovna veza sadržaja i forme. Stalne stilske forme ne odnose se samo na lica već i na teme: prema temi mijenja se i jezik. Jezik je, po mišljenju autora, podešen prema temi i prema sredini, prema tome jezik u staroj literaturi nije ni jedin ni jedinstven, postojao je naime crkvenoslavenski i staroslavenski literarni jezik (str. 87): (Po tom svom mišljenju D. S. Lihačev razlikuje se i od Levina i od Vinogradova). Etiketnost koja je stvorila literarne kanone uklapa se neizdvojno u sistem stare literature: literatura nije išla za nečim neobičnim i neočekivanim, literarno djelo primano je u svojoj cijelosti i cjelovitosti kao nešto već poznato. Kad je feudalizam razvio svoju društvenu etiketnost do vrhunca, ona je iz literature nestala.

U drugom potpoglavlju, *Apstrahiranje*, autor govori o drugoj karakteristici staroruske odnosno srednjovjekovne literature. Apstrahiranjem se pojave u vremenu prenose u vanvremensko, nadvremensko. Zato se o poznatim stvarima i pojmovima govori kao o nepoznatim, omiljene su opće forme izražavanja. Zbog toga je apstrahiranje vrlo razvijeno u visokoj literaturi. Česta je upotreba sinonima. Međutim oni se ne tumače međusobno, već stoje jedan uz drugi, ne dopunjujući se niti se isključujući, daju tek naslutiti ono što je među njima (str. 114). Iz ovoga stilskog postupka proizašlo je i »pletenije sloves«. Na tom su principu zasnovani raznovrsni stilski postupci i verbalne figure, tautologije i gomilanja riječi s istim korijenom, što sve skupa ne pridonosi jasnoći izraza, dapače ga zamračuje. Do nijansiranja u značenju dolazi se upotrebom pridjeva koji nemaju službu stalnog pratioca (epiteton ornans), već ima samostalnu službu a s tim u vezi i veliku emotivnu snagu. Za razvoj srednjovjekovne književnosti važna je binarnost umjetničkog načina mišljenja: dva su oštro podijeljena načela: duhovno i materijalno, božansko i čovječansko (str. 120), a to je plod srednjovjekovnog načina gledanja na svijet.

Treći odjeljak (potpoglavlje), *Elementi realističnosti*, govori o umjetnosti konkretnoga nasuprot umjetnosti uvjetnoga, koja je inače karakteristična za srednji vijek. Za slučajeve umjetnosti konkretnoga u srednjovjekovnoj književnosti upotrebljava se, iako ne s pravom, pojam realizam, iako bi jedino ispravno bilo govoriti o tendencijama ili elementima realističnosti. Postoje u staroruskoj književnosti djela koja su majstorski napisana, kao npr. »Skazanije« i »Čtenije« o Borisu i Gljebu, iako u njima nema elemenata realističnosti, već je sve savršena ceremonija, sve se dešava po kanonima. Realizam u svom osnovnom literarnom postupku jest borba protiv kanona. Ni književnost koja je osnovana na kanonima nije lišena stvaralačkih načela, naglašava autor polemizirajući s nekim suvremenim shvaćanjima realizma kod Rusa (str. 153).

Treće poglavlje, *Poetika literarnih sredstava*, posvećeno je stilskim figurama. U njemu se iznosi kratak historijat upotrebe stilskih figura u razvoju srednjovjekovne književnosti. Rano kršćanstvo je živjelo u neprestanom nastojanju da sve prirodne pojave i povijesna zbivanja podrede simbolističkom tumačenju: sve u prirodi i životu ima višestruko značenje, vidljivo se osmišljava nevidljivim, nevidljivo vidljivim. Isti su simboli u upotrebi i na Istoku i na Zapadu, pa su tako i veliki evropski enciklopedisti 13. st. imali svoj odjek i u Rusiji. Često današnja stilska figura po svojoj strukturi ne odgovara srednjovjekovnoj. Ono što je za nas metafora za srednji vijek je simbol.

Za srednjovjekovne književnosti karakteristična je stilistička simetrija, koju obično pogrešno zovemo paralelizam. U kršćansku je književnost ova figura ušla iz psalama. Dok paralelizam govori o dvije različite pojave, stilistička simetrija govori zapravo na dva načina o istoj stvari, druga misao parafrazira prvu. Oštro se također razlikuje poredba u staroj i u novoj literaturi. U novoj ona ima izvor u vidljivom, pojavnom svijetu, u staroj riječ je o svojstvima, karakteristikama. Ne poređuju se dva objekta, već dva stanja. Izučavanje poredbe u literaturi — to je izučavanje literature same.

U potpoglavlju *Nestilizacijska ugledanja* autor razlikuje ugledanja, odnosno nasljedovanja u novoj i u staroj književnosti. U staroj književnosti unose se cijeli odjeljci kao posebni elementi forme mehanički u nove tekstove, čak i po nekoliko puta, npr. u ljetopisima. Za ispitivanje takvih nasljedovanja karakteristično je »Slovo o polku Igoreve« i »Zadonščina«. Bez poznavanja »Slova« mnoga su mjesta u »Zadonščini« nerazumljiva, što je i jedan od dokaza da je ona pod utjecajem »Slova«, a ne obrnuto.

Četvrto, najposebnije poglavlje, posvećeno je poetici umjetničkog vremena (str. 212—352). Autor je kategoriji vremena posvetio puno pažnje, što je i razumljivo, jer se spoznaji vremena, kretanja u vremenu do sada nije posvećivala nikakva pažnja, posebno ne na području stare literature. Zato je i predstava o vremenu najveće dostignuće moderne književnosti, ali i moderne povijesti književnosti. U modernoj je književnosti vrijeme postalo subjekt, objekt i sredstvo predočavanja (str. 213). Može se ispitivati gramatičnost vremena (kao što čini R. Jakobson), ali veći se rezultati pokazuju u ispitivanju vremena kao umjetničkog faktora literature. Vrijeme u umjetničkom djelu nije gramatičko vrijeme, funkciju vremena imaju svi detalji umjetničkog djela (str. 280). Srednjovjekovni pisac nije vrijeme shvaćao egocentrično. Za njega je i prošlo i sadašnje i buduće vrijeme bilo jedinstveno.

Prije nego će pristupiti proučavanju i ispitivanju umjetničkog vremena staroruske književnosti, autor se pozabavio ispitivanjem umjetničkog vremena folkloru. Pjevačeve vrijeme narodne lirike je vrijeme ispunjavanja, tj. izvođenja ove poezije, svaki put drugačije i s obzirom na vrijeme i s obzirom na izvođača. Dominantno je vrijeme prezent: ono je u sižeju i sa sižejem se ostvaruje. U »zatvorenom vremenu bajke« jedinstvenost vremena je narušena. Osim izvođača potreban je i slušalac. Iskaz ovdje nije igra zbog sebe (kao u narodnoj lirici — igri) nego radi drugih. Bajka upotrebljava prošlo vrijeme: nekad,

negdje. Njeno je vrijeme vezano sižejem. Prijelom u vremenu je pauza među epizodama. Tako je vrijeme zatvoreno sižejem. »Epsko vrijeme bilina« nema također autorskog vremena. Vrijeme bilina je vrijeme događanja i ispunjavanja, tj. izvođenja. Vrijeme je u bilinama strogo lokalizirano — u »epskoj epohi«. U folkloru nema autora kao elementa umjetničke strukture djela, pa tako nema ni autorova vremena, dosljedno tome ni kretanja unaprijed ni unatrag. Djelo oslobođeno stvaraoča pokušava živjeti vlastitim životom. Obredno vrijeme je sadašnjost, iako može biti povezano i s prošlošću i s budućnošću. Za sadašnjost ga najjače povezuje karakteristična improvizacija, koja je i inače most između umjetnosti i stvarnosti (str. 244).

Najzanimljivije, iako zapravo nedorečeno, raspravlja autor o umjetničkom vremenu staroruske književnosti. Najprije nas uvodi u razmatranje o zatvorenosti umjetničkog vremena literarnih žanrova. U srednjem vijeku bio je nepoznat subjektivni aspekt vremena, u novoj literaturi on je davno naslućen, u današnje vrijeme obilno iskorištavan. U staroj literaturi vrijeme je podvrgnuto sižeju: ono je ili »vječno« tj. upravljeno prema vječnome ili »otsutno«, tj. ne postoji nikakav pojam o promjenama ili promjenljivosti vremena. To i nije siromaštvo u poimanju vremena već više osjećaj za kompaktnost vremena. Slično je i s ikonografijom: i stablo i čovjek prikazuju se čitavi, bez osjećaja za perspektivu, dijelovi pejzaža neprirodno su smanjeni. Takav zakon cjelovitosti opisivanja samo glavnoga djeluje i u literaturi. Taj zakon djeluje i na istosmjernost s obzirom na vrijeme: nema opisivanja ni unaprijed ni unatrag: sve se dešava sada, dok se čita. Na ikonama krvnik odsjeca glavu svecu: glava je i na ramenu i na zemlji već odsječena! Tako je zaustavljen razvoj događaja, a zbivanjima je dan značaj epskog spokojstva. Prema folkloru vrijeme stare književnosti napreduje — ono zna za pojam budućega, vanvremenskoga, nakon žitja dešavaju se čudesa, dakle vrijeme nije stalo.

Autor analizira pojedine predodžbe o vremenu u literarnim žanrovima: *vrijeme ljetopisa* — tu se oštro lomi zatvorenost sižejnog vremena, jer su u ljetopisima odraženi mnogi sistemi vremena: ljetopis ne iznosi historiju već događaje historije. On bilježi i mirno vrijeme, po njegovu shvaćanju zaustavljeno vrijeme, kad se ništa ne dešava (*ničega nest' za godine u kojima nije bilo ratova, nesreća, bijede*), a to je velik skok u shvaćanju toka vremena.

U potpoglavlju *Aspekti »vječnosti« u propovjedničkoj literaturi* govor je o »umjetničkoj vječnosti« tj. vanvremenosti — u njezinoj »višoj« formi: vječni značaj pojedinih historijskih i vremenskih pojava. U potpoglavlju *Prostranstveno prikazivanje vremena u Stepenoj knjizi* obrađuje se dug i naporan put shvaćanja prostora i vremena ujedno. Vremenu je i u »Stepenoj knjizi« dan vanvremenski smisao: sva lica djeluju samostalno, nepovezano, to je dakle »svod« samostalnih jedinica. Analiza vremena u kasnijim djelima ruske literature (*Prezent u historijskom pripovijedanju 16—17. st., »Uskrsnuće prošloga« u počecima ruske dramaturgije, Perspektiva vremena u »Žitju« Avakuma, Sudbina staroruskog umjetničkog vremena u novoj literaturi, Ljetopisno vrijeme kod Dostojevskoga, Ljetopisno vrijeme kod Saltykova-Sčedrina, Prevlada*

davanje vremena u umjetničkoj literaturi) odlikuju se minucioznim zapažanjima i vrlo potrebnim napomenama za poznavanje moderne literature. Ruska literatura više nego druge slavenske književnosti crpi još vrlo dugo životnu snagu za svoj rast iz starih literarnih sistema i tekstova. Na tim autorovim razmatranjima nismo se ovdje posebno pozabavili, jer su za nas od manjeg interesa.

Peto je poglavlje vrlo kratko i skicozno postavljeno: *Poetika umjetničkog prostora*. Forme umjetničkog prostora nemaju tako raznovrsnih oblika kao forme umjetničkog vremena, jer se ne mijenjaju po žanrovima. Problem umjetničkog prostora, istina, postoji u slikarstvu: u starom slikarstvu, ikonografiji, nema jedinstvenog oblikovanja prostora, perspektive, jedne točke s koje se gleda na svijet. Nema, dakle, još prozora u svijet, koji je otkrila renesansa. Postoji zato zakonitost prikazivanja likova i njihova stroga hijerarhičnost: sveci gledaju promatrača, đavli i Juda stoje u profilu. Postoji strogo određena simbolika u čitavom kršćanskom svijetu: oltari su okrenuti k istoku, od kuda je i došlo spasenje, crkva je simbol neba na zemlji ili lađe na uzburkanom moru itd. Sličan je princip vladao i u literaturi, iako ga je teže zamijetiti. Pravi prelom u gledanju na umjetnički prostor dolazi s Avakumom: on opisuje putovanje, a ne nabraja mjesta kojima je prolazio.

Svoju knjigu D. S. Lihačev završava osvrtom: *Zašto izučavati poetiku staroruske književnosti?* Nakon obilnog materijala koji se nametnuo njegovu minucioznom ispitivanju i promatranju ovo pitanje, postavljeno kao zaključak knjizi, daje i odgovor nedvosmisleno i jasno: proučavanje kulture, pa tako i literature, jednako je tako važno kao i njeno čuvanje. Kad se govori da se dijelovi svijeta približavaju međusobno zahvaljujući tehničari, obično se i ne misli da se oni zaista zbližavaju zahvaljujući humanističkim naukama. Zato su one postale važan faktor moralne snage u razvoju čovječanstva. Kao i kod nas, uostalom, i u Rusiji svijetu je prikazana srednjovjekovna likovna umjetnost, ali umjetnost riječi još uopće nije otkrivena ni za svijet ni za šire slojeve mogućih kulturnih potrošača. Ostala je zapostavljena, s nepravom. Zato je potrebno prići izučavanju te literature. Postoje brojni konkretni zadaci koje je potrebno izučavati, istraživati, publicirati. Svaki proučavalac treba u sebi sjedinjavati nekoliko važnih osobina: treba biti historičar umjetnosti, dobar poznavalac tekstova i rukopisnog naslijeđa, teoretičar literature itd. Zadatak je ove knjige, ističe autor, pokazati putove izučavanja. Što više sporova izazove, to bolje za probleme koje iznosi. Potrebno je izučavati starinu u interesu suvremenosti.

Knjiga D. S. Lihačeva *Poetika staroruske književnosti* vrijedan, bogat i aktualan je prilog historiji i teoriji književnosti. Njegova teoretska razmatranja imaju podlogu u dugom i ustrajnom radu na bogatom materijalu srednjovjekovne ruske književnosti kao i na širokoj kulturno-historijskoj literaturi drugih pisaca raznih narodnosti. Svi su se ovi problemi, koji su svoje mjesto našli na stranicama ove knjige, nametali autoru kod ispitivanja i vrednovanja bogatog rukopisnog naslijeđa. Zato je ova knjiga neophodna za upoznavanje razvoja i razvitka literarnih sistema srednjovjekovne književnosti, kako ruske tako i južnoslavenskih.

Josip Bratulić